

Республика кунне хатәрленнә май

Района тивәслә шайра кәтартасси – кашнин есә

Җапла пәтәмләтү тәрәм әпә иртнә тунти кун, феврален 4-мәшәнен, район администрацияһен пусләхәпә Ю. Ивановпа, унән сумәпә тата район администрацияһен капиталла строителство, архитектура тата пурәнмалли сурт-йәрпә коммуналла хушаләх управленийһен пусләхәпә В. Никитин-

кәна сителәксәр, пурнәс-ламалли тата алә ситмен ессем пайтах. Пытармәпәр, вәсенә пәр сын вайәпә пурнәса кәртеймән. Апла пулсан тәван ял илемәшән, хамәр сурт хәтләхәшән пәрлә кар! тәмалла: ваттисем «халәх сурсан күлә пулатә» тени кунта тәп вырән-тә.

ламалли паллаштарнә май Юрий Александрович. Мән туни тата мән тумалла тенерен. Муркаш ял тәрәхә пәлтәр район центрне тирпей-илем кәртмә 570 пин тенкә ячә. Җак уқса урамсене тирпейле, электричество сүти-те тивәстәрме, картасем юса-са тәма, урам хушшине чечексем лартса пәкса тәма кайрә. Кунсәр пусле ял тәрәхә Муркашра 1 миллион тата 200 пин тенкәләх тротуарсене тәпрен юсарә. Н. Никитин хушәшәпә кәсал райцентра хәт кәртәссипә чылай ытларәх есә пурнәс-лама тивет. Гагарин урамәпә җамрәк техниксен станцине сити икә еппә те тротуарсене,

автосул хәррипә бордюрсем хумалла, бордюрсене Октяб-ре 50 җул урамра сәнәтмәллә те пәр вәхәтрах кунти сула юсамалла. Чапаев урамәпә те сәт завочә таран икә еппә тротуарсене пулмалла тата җул хәррипә бордюрсем хумалла. Ял урамәсенчә кивәлнә йәм-расене касса тирпей-илем кәртәссипә тәп вырәнә тухмалла.

Ял урамәсенчә асфальт җул-сене сарассипә, шыв пәрәхәсене кусарассипә, тәкәрләксене сарассипә те еслә сәнүсем пәрре мар пулчәс.

Анатолий БЕЛОВ.

Автор сән үкерчәксем.

Район пусләхәсен татса памалли йәтүсем чылай. Вәсем ял җыннисем пәрлә пулсан есә кәмләл пурнәс-ланәс, кашнинәненх усалла пулчәс.

па, асаннә управлений тәп специалистәпә Н. Звонковпа тата Муркаш ял тәрәхән пусләхәпә Н. Никитинпа пәрлә Муркаш салине Республика кунне хатәрлессипә ирттернә еслә сул сүрәв хысҗән.

Республика кунне Муркашра ирттерәссипә аңсәртран йәтән-са аннә пулән мар. Республи-ка ертүссипә йышәнчәс пул-сан, тивәслә эфир сакна. Апла пулсан кәтнә кун ситсен пит хәрәтәссипә те халә хамәр алә-ра кәна. Җак әвәтлә куна пирән Муркашра кәна мар, районәпәх хатәрленмәллә. Хамәра тивәслә кәтартма пул-тарсан, малашләх утамсе те унтан никәсләнәс. Сакна вы-рәнсенчи ял тәрәхәсен пуслә-хәсем тәрәс хак парасса ша-натәп.

Муркаш ял тәрәхә райцент-ра хәт кәртәссипә Президент Указәченәх чылай есләрә. Анчәх ял тәрәхән пусләхә Н. Никитин калашлә, мән туни

Маларах асаннә пусләхәсен-чен тәрәкан комисси Муркаш-шән кашни кәтәснәх кәрсе тухрә, ял җыннисемпә тәл пулчә, тумалли ессем планә-сене хатәрләрә, район пуслә-хә вырәнә тивәслә хушу-сем пачә. Җапла суралчә кирпәч завочә еңчен Муркаш-пырса кәнә чух Парковай ура-ма каякан сул хәрринчә сумәр хысҗәнхи кәмпәсем пек үссә ларнә гаражсемпә нүхрәпсе-не гараж кооперативне пәрлештәрсе йәрке тәвас тәллев. Кунта пурәнәкансем те аңа хирәс пулмасса шанас килет.

– Пурнәс пәр вырәнә тә-масть. Унән аталанәвәпә тан пырас тәсен пирән пәр вырән-тә тәма юрамасть. Аталану сүләпә пырса тирпейләхе мала кәлармалла паян. Җакна пурнәс йитатә, – терә район центрәнчә Республика кунне хатәрленсә мәннә ессем туса ирттернәпә тата мән пурнәс-

Гаражсем, нүхрәпсем – пусләхәтәксем...

Райцентрти сакнашкәл үкерчәк кама чыс күрәт-ши?.. Ку йәтү Республика кунәченәх пымасса шансах тәрәт-пәр.

«Вәрәнү» наци проектә

Пәлү парасси сәнә шая сәкленет

Халыкы вәхәтра шкул-сене ачәсенә тарән та сирәп пәлү парассипә са-хал мар ессем туса ирттер-рәссә. «Вәрәнү» наци проектә те унпәх сыхәннә. Җәна май вәрәнү еснә-хәлнә сәнәтсә пырассипә районта туса ирттерек-кен ессем пирки эфир рай-он администрацияһен вәрәнү, сәмрәксен поли-тики тата физкультура-па спорт пайән пусләхә Леонид Иванович МОЧА-ЛОВА каласа пәма йәтәр-мәр.

– Иртнә сул района вәрәнү еснә-хәлнә модер-низацилссин комплексла проектне пурнәса кәртәссипә сәк еңсемпә туса пәтәр-мәр: пәтәрмәшлә пәлү паракан учительсене есшән тәлссин системин сәнә формине пурнәса кәртәссипә, шкулсене вәсенчи ачәсен хи-сәпнә кура финанссипә, па-халәх шайне регионсем тә-рәх шута илессипә, вәрәнү уч-режденисән хисәпнә хуш-са пырассипә, вәрәнү еснә ертсә пырассипә обществен-носа хушәнтәрәма ытларәх майсем туса парасси.

2007 җулхи сентябрән 1-мәшәнен тытәнса районти пур вәрәнү учреждениеһем те ес уқсине тәлмәллә сәнә система сине кусләс. Район администрацияһен пусләхән 2007 җулхи сентябрән 28-мәшәнен 445 № йышәнәвәпә киләшүллән вара районти педагогсене тата вәрәнү есә-хәлән учреждениеһен ертүссипә есшән тәлмәллә тата хавхаландармалли сәнә йәркәсен сирәпләтнә. Вәрәнү учреждениеһен

еңсәненсә ес уқси тәлмә каякан пәтәм хисәпнә учи-тельсене тәлмә каякан ви-се 50 процентпа танлашатә. Уй-әхри вәтам ес уқси 5463 тен-кәпә танлашатә. Вәл вара 2006 җулта 2771 тенкә пул-нәчә. 2007 җулхи сентябрән 1-мәшәнен тытәнса Муркаш лицейәнчә ес уқси тәлмәл-ли сәнә системәпа туллин усә курма тытәнчәс.

Чылай маларах пәтәрмәшлә пәлү паракан пур шкулсене те вәсенчи ачәсен хисәпнә кура финанссипә сине ку-сарнә. Пәтәрмәшлә пәлү па-ракан пур учреждениеһен хи-сәпнәнчә бюджет уқси-тен-ки шкулсәнчи ачәсен хи-сәпнә кура уйәрәссипә 70,6 процентпа танлашнә. Вәрәнү учреждениеһем пурте бухгалтери тата налук учетнә хәйсәмәх туса пырәссә.

2001 җултан тытәнса муни-ципалитет пәрлехи патша-ләх экзаменне пурнәса кәртәссипә есләсе пыратә. Вәрәнәкәнсенә пәрлехи патша-ләх экзаменне тәйма суй-ласа илмәлли предметсем 11. Вәрәнәкәнсенә 100 процәнчә вара пәрлехи патша-ләх экзаменә шүчәпә вырәс чәлхипә математикана суй-ласа илессә. Пәрлехи патша-ләх экзаменне 3 е ытла-рах предметпа тытнәсем 31,5 процентпа танлашәссә.

2007 җулта 9-мәшә классен-чен вәрәнсе тухакансен иголә патшаләх аттестаци-ей сәнә формәпа – пәрлехи муниципалла экзамен шүчәпә иртрә. 9 тата 11 клас-сен патшаләх аттестацияһен иголәсемпә шкул директорә-семпә тата вәсен вәрәнүпә

воспитани енәпә есләкен сумәсемпә канашулсем, предмет педагогсәммә се-минарсем ирттертәрмәр. Рай-онта вәрәнү пахаләхән мо-ниторингнә есә кәртнә.

2007–2008 вәрәнү сүлән-чен района пәтәрмәшлә пәлү паракан вәтам шкулсем 15, тәп шкулсем 12, пусләмәш шкул-садсем 4. Кунсәр пу-не 9 база шкулне йәркәленә. Кузем вәсем Москакәсси, Муркаш, Мән Сәнтәр, Калай-касси, Нискасси, Турай, Чу-манкасси, Юнкә тата Иуҗка-сси шкулсәммә. Вәсенчә 3-шә ресурс центрәсем пулса тәрәссә. Вәсем Мән Сәнтәрти, Калайкассинчи тата Иуҗкассинчи пәтәрмәшлә пәлү паракан вә-там шкулсем.

Районта вәрәнү системне 2007–2010 җулсәненчә ата-лантарса пәмәлли програм-мәпа киләшүллән планпа пәхән пек пәчәк комплекта-ла шкулсене реструктуризаци-лес ессәне туса пәна. Җапла вара Вәрманкассинчи пәтәрмәшлә пәлү паракан тәп шкултан пусләмәш шкул-сад, Тивәшри пәтәрмәшлә пәлү паракан вәтам шкултан тәп шкул туса хунә, Хорнуй-әнчи тата Сурлатринчи пу-сләмәш шкул-садсәнен рес-руктуризациялессе Муркаш шкуләпә пәрлештәрнә.

Вәрәнү учреждениеһем-пә педагогика кадрәсен сәтә сыхәнәвнә йәркәленә. Про-филь вәрәнәвәпә вәрәнә-кәнсен 80 процентнә, про-филь вәрәнәвнә хатәрлес-ипә вәрәнәкәнсен 100 процән-тнә явәстарнә. Халыкы вәхәтра вәрәнү процесне туса ирттернә май паракан

халыкы условисене тивәсте-рекене шкулсене вәрәнә-кәнсен 77 процәнчә пәлү илет. Классенчә вәтамран 15,1 ача шутланатә.

«Вәрәнү» наци проектәпә киләшүллән вәрәнү еснә-хәлнә сәнәтсә пырас тәллев-пә иртнә сул вәрәнү учреж-денисән сәтә сыхәнәвнә йәркәленә районта 3 шкул ав-тотубусә килсә ситнә. Вәсенә Җатракасси, Яралайкасси тата Оринин шкулсәнене уй-әрса панә. Чуманкасси шкулә микроавтобус илнә. Пәтәрмәпә сәкә 2484500 тенкәләх пулатә. Халыкы вәхәтра районәпә шкулти ача-сенә шкул автобусәсемпә турттарәссә.

Районти вәрәнү учреж-денисәнчи физика, географ-и, биолог-и, хими кабинетәсем валли 2719148 тенкә уйәрса панә. Вәсенә Муркаш, Мос-какәсси, Чуманкасси, Юнкә шкулсәммә тивәссә.

Вәрәнү еснә обществен-ноҗ еңчен ертсә пырассипә практикәлссипә ыра еңсем сук мар. Җакан кирләхә Рәсәйри халыкы экономика-па социалла аталану лару-тәрәвәнчен тухса тәрәтә. 21 шкулта ертсә пыракан ка-нашсем, 10 шкулта пәчәпи-тәлссән канашәсем пур. 2006 җулхи июлән 3-мәшәненчә район администрацияһен пу-сләхән йышәнәвәпә район администрацияһен вәрәнү, сәмрәксен политики тата физкультурапа спорт пайә сумәненчә попечительсән ка-нашнә йәркәленә. Муници-палла канаш председателә пулма «Моргаушкә» хәч-чәп фабрикаһен директорнә Н.Г. Ванеркина сирәпләтнә.

Шкулсенчен хыпарләссә

«Чи лайәх вәрәнәкән»

Юлашки сүләнчә сәршывра «Вәрәнү» наци проектә есләме пуслани шкулсән пурнәснә тәпренәх улаштарчә. Халыкы вәхәтра шкулсәнчә обществәлла организацисен есән тәпи пы-сәкланса пыратә. Эфир есләкен-вәрәнәкән Орининти вәтам шкулта та саплах вәл. Ака кәсалхи вәрәнү сүләнчә пирән патә-мәрти Попечительсән Канашә «Султаләкри чи лайәх вәрәнә-кән» конкурс ирттерәссипә пирки пәлтәрчә. Вәл темисә тапхә-ра ирттет. Пәррәмәш тапхәрә сентябрән 1-мәшәнен январән 1-мәшәненчә пулчә. Унта иккәмәш чәрәкә «4», «5» палләсемпә вәсләнә вәрәнәкәнсем хушәнма тивәс пулчәс. Паян шкулта җак конкурсән иккәмәш тапхәрә пыратә. Ку чухнә пирән ача-сем шкулта ирттерәкән олимпиадәсенә, тәрлә конкурсәнә хушәнма ытларәх баллсем пухма пулттарәссә. Ака январән 14 – 21-мәшәсенчә шкулта математикапа физика эрни иртрә. Тәрлә мероприяйтисем пулчәс сәк эрнәләрчә. Ачәсем конкурс-сенә активла хушәнчәс, интереслә стена хасәчәсем кәларчәс, пултарулахәсемпә паләрчәс. Олимпиада сәнтәрүссипә ятра-нах асанас килет. Вәсем: А. Николаев (1 кл), К. Данилов (2 кл), Н. Корольков (3 кл), Д. Федоровапа П. Ефремов (4 кл), А. Кур-банов (5 кл), М. Скворцов (6 кл), Р. Григорьевпа Н. Налимова (7 кл), Е. Николаев (8 кл), Т. Филиппова (9 кл), А. Сорокин (10 кл), Н. Налимова (11 кл). Хысҗән пулнә вырәс чәлхипә литера-турин эрни те ачәсемшән хавасла тә усалла иртрә.

Асаннә конкурсән 3-мәш тапхәрә «Эфир сыва пурнәсшән» девизпа ирттет. Кунта ачәсем тәрлә спорт вәйисенә хушәнма хәйсән пултарулахәне кәтартма пулттарәссә.

Вәрәнү сүләнчи чи хастар та тәрәшүллә, активлахла палә-ракан вәрәнәкән җак вәрәнү сүләнчи юлашки шәнкәрава ха-лалланә савәнәслә линейкара шкулти Попечительсән канашән ертүссинчә В. И. Вязовран парне илме тивәссә, «Султаләкри чи лайәх вәрәнәкән» ята чыс пулчә.

Т. АЛЕКСЕЕВА, директор сумә.

Шкул сүләсем манәсмассә

Нискасси шкуләнчә сүләнчә февраләте шкултан вәрәнсе тух-нисемпә тәл пулу ирттерәссә. Җак ыра йәлана кәсал та ма-наса кәлармарамәр.

Шкултан вәрәнсә тухнисенә 11-мәшә классра вәрәнәкәнсем кәтсә илчәс. Хәнасем теннисла выларәс. Унтан вәсенә шкул пурнәсәпә паллаштартамәр. О.О. Сапожникова вәрәнәкән иртнә сүләнчә куҗ умнә кәларчә. Фотосенчә йәркәленә хә-җәтсем вәсенә шкул сүләнчә аса илме пулашрәс.

Уяв программине вунпәрмәшсем «Куда уходит детство...» юрапа урәсә. Галя Софроновапа Андрей Кожевников вәрәнә-кәнсем шкул пәтернисем хушшинчә конкурс ирттерәссипә пәлтәрчәс. Вәл «Крестики» команда сәнтәрнәпә вәсләнчә.

– Шкула эфир хумханса килтәрмәр, – терә тав туса кунтан вәрәнсе тухнә Татьяна Яковлева. – Эфир пире сыврама, вулама вәрәнчә. Пурнәса хәнәхтарнә.

– Енер кәна сирәншән юлашки шәнкәрав янәрәнә пек туйә-натә, – терә шкул директорә А.А. Калинкина. – Анчәх шкул сәкәнпа вәсләнчә. Мәншән тәсен сын емәр тәршәпә вәрән-ет. Пурнәсра та сирә отличниксем пулма сунатәп. Сирәнәп эфир мухтанатпәр.

Шкултан вәрәнсе тухнисем класс ертүссипә те тәл пулчәс. Уяв дискотекара вәсләнчә. З.Н. Мигушова вәрәнәкән, шкул директорән сумә П.В. Семенова тата вунпәрмәшсем чәннипәх уяв туса панашән тав сәмахәсенә тивәсрәс.

Хамәр инф.

Республикара

Таварсен хакә үсмә

Чаваш Республикын Эконо-мика аталанәвән тата сүту-илү министрствити 2007 җулта вак-кән сүту-илү тәвакан тытамра вәй хуракан «Смак-Гурмә» ООО, «Копейка-Поволжье» ООО, «Тандер» АХО, «Ака-туй», Чаваш Республикынчи потребителсән обществин канашә, «Сладкая жизнь Н.Н.» ООО, «Элексор» ООО, «Са-харок» ООО, «Шупашкар 2-мәш җәкәр завочә АУО, «Ро-синка» ООО организацисемпә киләшү сывра есләнә.

Рәсәй Правительствити пәлтәрхи чүк уйәхән 10-мәшәненчә (769 №) ятарла йы-шәну тунәччә. Унта федераци сүбәкәсәнчи патшаләхән ес тәвакан власәпә вырәнти влассем пәр-пәринпә соци-алла пурнәсра пәлтәрәшлә хәш-пәр апат-симәс таварә-сен хакәсенә чакарас е сәв шайрах тытса пырас енәпә кил-лештәрә есләссипә пирки кала-нәччә. Чаваш Республикын Министрсән Кабинечә иртнә сүл сәв таварсен списокнә хәйән 266-мәш номерлә йы-шәнәвәпә сирәпләтнәччә. Халыкы вәхәтра Җаваш Респуб-ликаһен кәтсә Чаваш Респуб-ликәнен күрсә килекән алкоголь продукцияне тә кәртнә. Паллаха, вәсен пахаләхәпә хәрушәр-ләхнә хуҗисем хәйсән иркә-пә тәрәслеттернә пулсан. Кил-лешүре таварсен списокнә 2008 җулхи кәрләчән 31-мәшәччә тытса пәма паләртнәччә. Халә аңа кәсалхи сү уйәхән 1-мәшәччәнен тәвасшән. Чылай организаци ертүсә сәкән пәлтәрәшнә аңланатә. Ана маларнә те пурнәсләса пы-рәшән.